

PRIJÁTEL.

Znanoszt razserjüvajôcse mészecsne novine.

Naprêplácsna cêna:

Na strtnyek leto 90 kr.

Broj 1.

Naprêpláce pénez i novine szlisajôcse pizma szo na imé réditela v-Buda-Pest „országgház“ poszlane.

Mészecsni pregléd.

Domácsi dugoványi.

Vu minyen mészeci v-prvom rédi sztalo za volo szkoncsávanya navküpní dugovány od orszácskoga szpráviscsa zebráno poszlaniksztva (delegácia) tanácsivanye. Országdvôje szrtoske more dopunyávati: domácsi i navküpné. Pri domácsi sztroskaj 'ze známo, za koliko sze more ország szkrbeti. Záto vszáki pazlivo csako poszlaniksztva dokoncsávanye, ka na koliko nasztroski vövdárijo.

Za volo szpoznávanya navküpní dugovány ravnanya potrebnó na kráci naprêprineszti eta: Vu 1867-mom leti med Vogerszkimországom i med Ausztrie je edno vezalo dogotovleno 'pôleg stere vojszke, zvônesnye i eta dosztájajôcsi pénez dugoványí za navküpné szo vöpvédani i kak táksi sze moro vu ravnanye vzéti i tô za toga zroka volo, da Vogerszkiország z-eti dugovány, steri ga pôleg právdeládnoš zti pravíc doticsejo, ne steo odpovedati, i z-drüge sztráni Ausztria z-bojasznozsti i zaobdr'zánya oblászti né povolila, ka bi eti dugovány ravnanye Vogerszki ország poszebnó vu rôke dôbo. Poetom sze poglavársztva dvê tálov navküpní dugovány nase szpráviscse i Ausztrie szpráviscse vszáko leto poszebnó-poszebnó szvojga krila 60 poszlavcov zaberé i eto je ono poszlaniksztvo, stero navküpná dugoványá ravna. Szedsztva vu ednom leti v-Becsi, vu drügom leti v-Buda-Pesti obdr'záva. Toga poszlaniksztva szkoncsávanye sze ne polo'zi né pred ednoga né pred toga drügoga országa szpráviscsa, nego zrâven pod krâleszko podtrdnnyenyé prijde. I potom pôleg vu vezali vöpvédane mere sze navküpní sztroski na ednoga i na toga drügoga országa vövr'zejo.

Vu etom leti, pôleg réda, poszlaniksztva szedsztvo je vu Becsi obdr'záno i 'ze szvoje delo dokoncsalo. Vogerszko i ausztriánszko poszlaniksztvo szvoja szedsztva vu poszebnój meszti dr'zi i tanácsivanye sze po vszakoga poszlaniksztva országa jezika pela.

Na prisesztno leto nas ország 32 millionov 607 jezér i 433 rainskih more k-navküpnim sztroskom plácsati.

Od 1867-ga leta máo miniszterium navküpní dugovány sztroske vszáko leto podzdigno i vszigidár niksa potrebesina krédi bila za odgovárnyênje toga podzdigávanya. Od lainszke sume letosnya sz- 3 millionov i 600 jezér véksa.

Najvecs pénez po'zré vojni-sereg. Na priseszno

leto miniszter vojne 102 millionov vecs proszo i dôbo kak láni, alí záto eta suma pri vojni tesko bode zadoszta, da sze potoj pôti vszáko leto vecs potrosi, csiglih tô pôleg právde osztro prepovédano, ka vecs od dokoncsanya obôji poszlaniksztvo potrosítí né szlobodno.

Vojne prednyari szo vpametivali, ka sze za dobre stúke moreje szkrbeti. Eden genaral, po iméni Uchatius, bronzi ocel vküpmésavsi, stúke zacšno lèvati, steri szo sze za bogse pokázali, kak sterikoli oni, steri szo zdaj nücani.

Poszlaniksztvam kotrigam sze je pokázalo, kak sze ti nôvi stúki lèvajo i jeli ete nôvi ali ti sztári stúki vecskrát v-cio zavádio. Novi stúki szo sze jáko dopadnoli, da eti sztrlájov vecs v-cio zavadilo, kak od ovi drügi stükov steri koli. Na dvôja lèta na rejenyé etaksi stükov od ti dvôji poszlaniksztv je 17 millionov privoljeno.

Od nasega poszlaniksztva kotrig je letosz naprêprineseno, ka pôleg právde navküpné mere pravica tô 'zelé, ka bi vu Buda-Pesti tüdi potrebnó bilô edno naprávnicó*) goriposztaviti za rejenyé vojszke skéri, ka bi poetom nasa mestria tüdi priliko méla sze naprêpomágati né szamo szoszedova i nede niscse v-sztráhoti, csi v-boji protivnik edno meszto vzeme, gde bode szoldacsko orosjé te rejeno. Nadale je v-gucs prineseno bilô, ka navküpní vojni-sereg celô nemski i vogerszko navküpnoszt je pri tom dugoványi vu nikom né viditi, za toga zroka volo vu prisesztnom vrêmeni bi mogli szkrblivi bidtí, ka tô sze naj tak ponácsisa, kak navküpnoszt zapové. Obecsano je, ka od vogerszkoga sztrána naprêprinesenim 'zelényam vu prisesztnom vrêmeni odgovárnyano bode.

Na gledôcs navküpní dugovány vezalo vu 1867-mom leti je na deszét lét naprávleno. Etoga vezala lèta naszkoroma pretecséjo i záto sze 'ze zdaj trbê szkrbeti, kak bode nôvo vezalo dogotovleno.

Szpoznano je, ka od 67-ga lèta vezalo na Vogerszkiország cseresz skôdno. Náj mre táksi dugoványi, od steri vnogo haszka, vsze szo vu Becsi pozábleni i tak kak prvle od nász vsze v-Becs tecsé i potom vogerszko tr'ztvo, mestria i vértüvanye ne more sze naprêpomágati. Nadale szpoznano je, csi sze eto ne ponácsisa, nas ország na nikoj prijde. Za toga zroka volo med vogerszkom i med ausztriánszkom miniszteriumi pogadba tecsé, kak bi sze eti dugoványi napriseszno vrêmen

* Naprávnica = gyár = Fabrik.

vözravnati mogli. Od vogerszkoga sztrána je 'zelêno váma poszebnoszt alináj mre táksa glihnoszt na vámo i na tr'ztvo gledôcs, stera vogerszko mestrio i trstvo ne bi zadrgávala. I nadale 'zelêno goriposztávlanye vogerszkoga banka. Ausztrianci od vsze toga nescso csüti, da po tom vnogo dohodkov zgibijo. Po krátkom vrêmeni sze prevr'ze, sz-káksim názhajom sze pogodbênye dokoncsalo.

4-toga andrêscseka vogerszko szpráviscse szvoje delo zacsnê. Vszákoga mesztancsara blizi szlisejôcsi dugoványi bodo v-tanácsivanye vzéti i tak vu szedsztvaj zimosz sze vnogo imenütno delo dokoncsa.

— **Ministerszko** premínyávanye bilo preminôcsem mészeci. Prednyi miniszter Wenckheim Béla od ete csészti dolipovedavsi, na nyagovo meszto od kralá Tisza Kálmán imenüven, ki je oszem lét lêvoga sztrána voj bio, i zdaj te indasnyi lêvi i právi sztran szta pod edno sztreho vküp sztôpila. Tisza Kálmán kak prednyi miniszter obdr'zo je znotresi dugovány pelanya, Wenckheim je pa pôleg krála goriposztávlénoga minisztera csészti obdr'zo.

Zvönszki dugoványi.

Vu Hercegovini itak tescé boj. Ka steromi szreca szlû'zi? escse nê mogôcse znati, da szkoro itak vu tisztî mesztaj eden tomi ovomi prôti sztoji, kak szta sztalá pred ednim mészecom. V-preminôcsem mészeci da v-ednom da pá v-drügom meszti szo hercegovinanci i i törki vküp vdarili. Pri etaksoj priliki vszigdár pri ednom i pritomdrügom vecs i menyê vojnikov szpadnolo. Hercegovinancom velike pecsine dobro szlû'zijo, gde vszákó szkrižno meszto posznajo i záto sze törçi zamán trücajo, da z-etaksih meszta ne moro hercegovinare vöszplôditi. Törçi szo 200 jezér szoldákov na poplate posztavili i dönok nikaj nemoro opraviti. Hercegovinarov, kak nam eden prijátel pise, vsze vküp, ki sze za szvoje domovine odszlobodnyêne borijo, komaj 16—18 jezér. Z-Szerbie i z-ovi drügi blizi le'zêcsi országv vszáki dén vnogo szamradniki sze pascsijo na pomôcs hercegovincarom.

Törçi z-nemiljosztjov miszlijo hercegovinare presztrahsiti. Nê jáko dugo, ka szo ednomi sztáromi mô'zi ocsi vöpehnoli, i ete 90 lét sztar cslovek od vészi do vészi mogo hoditi i szvojga národa prosziti, naj sze törkôm podá. Z-neovidjen rôk poszlanî golombis sztároga trplênya odszlôbodo.

Vnogi szo v-tom mislennyi bili, kak de zima prebli'závala, boji konec bode. Edo de tesko isztina, da obadvá bojnika szprávlanye tô ká'ze, ka na hitroma nede mîr med nyima.

Od poglavárníkov k-hercegovinancom za mirenya volo poszlanim pogodba zaman bila. Hercegovinanci

to 'zelejo, naj poglavárníkje poroki bodi za vsze ona, ka törk na nyihov sors pobogsanya obecca. Vu eto szo poglavárníkje nêpovolili.

Od törszkoga caszara edno pizmó vödáno, vu sterom sze obecca, ka sze lüsztvi dácse 'zmécsa poménsa, i ka vecs drügo sze ponácsisa, prôti steromi zdaj tó'zbo zdigávajo. Etomi obeccanyi tesko káksi nászhaj bode.

Törszki miniszter vojne, Hussein Avni, zakrito na tô delo, ka Szerbio i Crnogoro vu bojno szpleté i te z-ednim vsze pobije. Eto je v-pamet vzéto od táksi, ki vu Hercegovini mir ráj dopüsztlivosztjov, kak krvi polevanyom nahzáj posztaviti 'zelejo, záto minisztera szo od csészti szpravili.

Vu Szerbii pred nisterimi dnévi miniszterszko premenyávanye bilô. 'Zarécso szo szrbi boj 'zeleli prôti törkôm, miszlévsi, ka bi ga zdaj z-hercegovincarom i z-drügimi pomágacsmi obládali, nego szrbszki poglavnik v-pametivo, ka csi on tô privoli, veliki boj sze podvu'zgé, v-sterom on szvoj trônus zgibi. Záto poglavnik vu szkupesino odivsi, pito poszlavce, jeli 'zelejo boj? na tô szo vszi kričsali, ka 'zelejo! Na eto poglavnik odkrito vöpovedo, ka v-kákso szpletanco miniszterje országv namenijo szpraviti i na tô sze poszlavcova ognyenoszt frisko razszadila. Miniszterje szo na zôcsi bili, i kak szo csüli, ka sze szkupesina od nyih odobr-nôla, odhájali szo i vcsaszi z-csészti odpovedali. Od poglavnika naszkoroma szo drügi imenüvani.

Szrbszki poglavnik, Obránovics Milán, preminôcsega mészeca 18-ta vu Belgrádi sze o'zeno. Gosztüvanye z-velikov précsimbov je obdr'záno. Szeja ednoga vlaskoga poszesztvara csi, zdaj je 16 lét sztara, lépa i 15 millionov vrêdnosztí má.

Nemskoga országv caszar preminôcsega mészeca 18-ga vu Talianszko pôtovisi na pohájanye talianszkoga krála. Caszar je z-velikov précsimbov obcsakan. Vszáki dén veliko gosztesenyé pri králi, na stero szo vnogi pozváni.

Od nôvi mertükov.

Pri mokroj i pri szühoj tekôcsoj blági nücani mertüki.

Vu kázajôcsem broji „Prijátel“-a je szpoznávlani dugôcse mertük. Zdaj bom szpoznávao, káksi mertük bode nücani pri mokroj i pri szühoj tekôcsoj blági.

Zdaj csi vino, mlêko i drügo mokro tekôcso blágo scsémo meriti, moremo akôv, pint, stüco, maszl, verdung nücati.

Vszaki zná, ka eden akôv 40 pintov, eden pint 2 stüci, edna stüca 2 maszlíca i eden maszl 2 verdunga dr'zi.

Pri szilji i pri drügoj szühoj tekôcsoj blági sze kebel, polkebel i vcsaszi stüca nüca.

Vecskrát sze pripetilo, ka vnogi sze zmesao, ka je na hitroma zgláve vöracsunati mogo, koliko stücvina sztocsi z-táksega lagva, steri szedem — ali vecs ali menyê — akôvov dr'zi. Irávno tak je dugi racsun, ki

znati 'zelê, ka toliko pa toliko stücszilja koliko keblöv zadene.

Vsze tomi zmêsanomi racsuni konec bode, kakti nôvi mertüki vnücanye bode vzéti.

Francuzi da szo nôve mertüke goriszpravili, v-právdi je vöprovêdano, ka nôva stüca deszét centiméterov globoka i toliko sürka more bidti. Ete mertük je za **liter** imenüvan. I tak liter je francuska nôva stüca, stera na dugôcso, sürkôcso i na viszikôcso deszét centimeterov zadene.

Nadale je dokoncsano, ka francuski nôvi akôv i kebel rávno 100 literov more dr'zati. Z-etim je akôv i kebel na vglhno mero posztávlani. Ete francuski nôvi akôv i kebel je **hektoliter** imé dôbo. Eden hektoliter — steri poetom meszto akôva i kebla bode szlü'zo — rávno 100 literov dr'zi.

Pôleg litera i hektolitera pri ménsoj meri **centiliter** bode nücani, da liter doszta véksi kak edna stüca i tak potrêbno bilo sze szkrbeti za tákso mero, stera meszto maszlina i verdunga bode szlü'zila. 100 centiliterov zadene eden liter. Poetom, hektoliter je sztôkrát tak veliki kak eden liter, i rávno tak liter sztôkrát tak veliki kak eden centiliter.

Zdaj tô pitanye, kak sze razlôcsiyo nôvi mertüki od sztári mertükov?

Hektoliter od zdanyesnyega akôva doszta véksi. Eden hektoliter szkoro toliko dr'zi kak eden i tri fertále akôv.

Hektoliter od zdanyesnyega kebla doszta véksi. Oszem hektoliterov toliko, kak 13 keblöv.

Liter od stüce doszta véksi. Pét literov toliko, kak szedem stüce.

Centiliter od verdunga doszta ménsi. Devét centiliterov polverdunga zadene.

Za leh'ze'zi racsun i ka nede potrêbno sze trüditi z-obracsunanyom, tri táble szam vküpposztavo, stere poká'zejo razlocsek med novom i sztárom mertükí.

Sztári tekôcsi i szilja-mertükov obracsunanye na nôve.

Za zroka kraténya hektoliter de **h**, liter **l** i centiliter **cl** litera kázala.

1. Stüca.

Toliko stüce	Koliko		Toliko stüce	Koliko		Toliko stüce	Koliko	
	l.	cl.		l.	cl.		l.	cl.
1/8 (1/2 verdung)	—	9	4	2	83	20	14	15
1/4 (1 »)	—	18	5	3	54	25	17	68
3/8 (1 1/2 »)	—	27	6	4	24	30	21	22
1/2 (1 maszel)	—	35	7	4	95	35	24	76
5/8	—	44	8	5	66	40	28	29
3/4 (1 1/2 maszel)	—	53	9	6	37	45	31	83
7/8	—	62	10	7	07	50	35	37
1	—	71	11	7	78	60	42	44
2 (1 pint)	1	41	12	8	49	70	49	52
3	2	12	13	9	20	80	56	59

2. Akôv.

Toliko akôvov	Koliko		
	h.	l.	cl.
1	—	56	60
2	1	13	20
3	1	69	80
4	2	26	40
5	2	82	90
6	3	39	50
7	3	96	10
8	4	52	70
9	5	9	30
10	5	65	90
20	11	31	80
30	16	97	70
40	22	63	60
50	28	29	40
60	33	95	30
70	39	61	20
80	45	27	10
90	50	93	—
100	56	58	90
200	113	17	80
300	169	76	70
400	226	35	60
500	282	94	50
600	239	53	40
700	396	12	30
800	452	71	20
900	509	31	10
1000	565	90	—

3. Kebel.

Toliko keblöv	Koliko		
	h.	l.	cl.
1	—	61	50
2	1	23	—
3	1	84	50
4	2	45	90
5	3	7	40
6	3	68	90
7	4	30	40
8	4	91	90
9	5	53	40
10	6	14	90
20	12	29	70
30	18	44	60
40	24	59	50
50	30	74	30
60	36	89	20
70	43	4	10
80	49	18	90
90	55	33	80
100	61	48	70
200	122	97	40
300	184	46	—
400	245	94	70
500	307	43	40
600	368	92	10
700	430	40	80
800	491	89	50
900	553	38	10
1000	614	86	80

Példe, stere poká'zejo kak sze moro nücati vise szpoznüvane táble.

1-a példa.

Koliko zadene 19 stüce, 3 maszlinov i polverdunga v-nôvom mertüki?

Na prvoj tábli sze nájde, ka

10 stüce	toliko kak	7 liter	7 centiliter
9 „	„ „	6 „	37 „
3 maszlinov	„ „	2 „	12 „
polverdung	„ „	— „	9 „

Vküp 15 liter 65 centiliter.

2-ga példa.

385 akôvov po nôvom mertüki koliko zadene?

Na drügoj tábli sze nájde, ka

300 akôvov	toliko kak	169 hektoliter	76 liter	70 centilit.
80 „	„ „	45 „	27 „	10 „
5 „	„ „	2 „	82 „	90 „

Vküp 217 hektoliter 86 liter 70 centilit.

3-a példa.

456 keblöv po nôvom mertüki koliko zadene?

Na trétjoj tábli sze nájde, ka

400 keblöv	toliko kak	245 hektoliter	94 liter	70 centilit.
50 „	„ „	30 „	74 „	30 „
6 „	„ „	3 „	68 „	90 „

Vküp 280 hektoliter 37 liter 90 centilit.

Král Matyas obláda bömszkoga Holubára.

Eden kak te najvéksi je med timi vogerszki kralov Matyas král po nyagovi csineny od vogerszkoga národa vu szpómenki obdr'zen. Edna vogerszka pripoveszt eto právi: „král Matyas je pokojni, pravica je 'znyim tálehnola.“ — Za isztino na vrédnost gledócs veliki more bidti, ki szebi táksi lépi szpómenek posztavo vu lidém szrcáj.

Od král Matyasa je vnogogorizaperjeno, szkáksim ponásanyom i popascenyom je po vrédnoszti lesztvici, kak ednoga prósztoga nemesnyáka odvéték, na to najprednyeso meszto priso. Vu vszákoni deli, kak vucslen, kak vojaprednyi, kak prósztí szoldák on sze za prednyega poká'zo. Ovak prósztí eslovek bio i v-orzági vnoga mészta peski obhodo, sz-kmetmi je delo i znyihove szkléce sze jeglád odegno zliszenov 'zlicov, tak da bi drügo 'zivlenye nê pozno. Po táksój pòti je zvedávo, csi lidjé szvojga kralá lübjó i z-ednim je potáksem tó tüdi zvedo, jeli sze deklíne frísko zalübjó mládenóg esloveka. Matyas kralá pizmó za lépoga esloveka právi.

Velike précimbe pokázati po prilíki nê zamüdo. Edna táksa prilíka sze ponüdila znyagovom gosztüvanyom.

Kral Matyas neszhájo z-kraleszke krvi; záto da je nemszkoga caszara Friderika iszledipolszkoga kralá Kaziméra eseri oproszo, nê je poszlüh dóbo. Itak vu drügom meszti kloncko i zarócsó je szebi Szicilie kralá esér Beatrixa. Za esemeiov volo ovim, ki szoga zavrgli, gosztüvanye je z-velikov précimbov obdr'zo. Országa prednyari i velíkási szo po szneho bili poszlani i da szo nahzáj prisli, szneha vu Fehérvári za kralico korunüvani potom ti vnogi gosztécsi szo sze v-Büdino napòtili, gde gosztüvanye vu onom vrémeni posznano vszakojacsom razveszeljávanyom je obdr'zeno. Med tém je bila zmenya konyenikov, za pokázanya, steri je mocsnesi i rócsnesi drügoga obládati.

Holubár bömszki konyenik, eden teloven i presztrasno mocsen eslovek, szlabése vogerszke vitéze jáko lehko dolilücsávo szkonyi i gizdavo szpitávo: jeli jeszte stoj, kije batriven 'znyim sze vládüvati za od kralice doblen véne.

Eden csasz niscse sze nê geno, ali gda je eden konyenik, na prêprigezdo, velkoga veszeljá rüm je ga pozdrávlo. Dugo szia sze borila. Holubára 'zmécsne szmike te nepoznan zvugiblosztjov sze znao ognoti na szlédnye v-ednoj dobroj prilíki

Král Matyas obláda b

Holubára szmeknyenyom pod nyagova kornya vrgo. Ki szo na zôcsi bili, od nedopodlive radoszti szo kricsali i gda je te nepoznan pred kralico sztôpo za volo pregvzétja vêneca, te je obráz odkrio i ete obráz vsákomi kralá kázo, ki prijáznivim szmêom zavhálo od nyaga za szlúseno preiménitoszt.

Eto ká'ze nas kêp, da kral Matyas pred kralico sztôpi vênec pregvézti, tecsasz nisteri Holubára pomágajo na nôgêposztaviti.

bömszkoga Holubára.

ga dolizracsunavsi vértüvanya sztroki.

Csiszti dohodek pôleg oglejüvanya bode vözvedjeni. K-tomi sze szlisi: orátja-zemla, gde sze szilje ali drügi nárasz pôva; o grad ali je zagrajeni ali nê, csi je pôleg hi'ze ali nê; trávnik steroga tráva vsáko

* Dácso-poberávniya = adószedő, vagy adóhivatal = Steuer Amt.

Vorcanye zemlé-dácse.

— *Kataszter.* —

Orszácsko szpráviscse pôleg právde dokoncsalo, ka vu cêlom Vogerszkom országi csi-szti dohodek od vsákoga poszesztva sze vözvediti má i poetom sze dogotovi zemlé-dácse povszegni kataszter. Etak zdaj vözvedjeni dohodki tecsasz ne bodo predácsisivani, dokecs od zemlé-dácse sze nôvo vorcanye ne dogotovi.

Pod zemlé-dácso sze szlisi vsákavu nüci sztojécsa zemla.

Pod eto dácso ne szpádnejo: orszácske i nyivnepoti; ona meszta, gde hi'ze sztojio, dvori, brütivje, táksi ogradje, steri obsinszkomu dugoványi szlüz'ijo.

Od dácse docsasza je vözvéta táksa zemla, stera pri ete dácse vömetávanyi escse sze nê pod dácso szlisila i szledi z-velikim sztroskom na nücanye obrnyena — od etoga vrêmena na 15 lét; nadale táksa zemla, stera kamena i trgana od vodé, csi sze za lôg püszi — na 20 ali 40 lêta; vu ete réd dolizoszêkanoga logá zemla ne bride; zádnyis vözvéta táksi goríc zemla, gde trsztje vöpreislo ali za nôvo szajenyé volo vözoszêkano — od za szajenyá racsunavsi na sészt lêta.

Pod dácso szlisajôcse zemlé premenkávanye od toga vrêmena máo za edno leto more sze pri dácso poberávni-ji*) notri povedati, csi sze tô vesiniti za midi, táksa zemla od dácse nede rejsena.

Zemlé-poszesztvi za csi-szti dohodek sze racsuna szrêdnyega pôva vrêdnoszt, z-eto-

leto sze pokoszi; gorice, stera zemla sz-trsztyami poszajena; pásznik, stera zemla za paso szlů'zi; logóvje vu sterih vszako leto szezdrvaszekajo i táksi vrbnyecki, gde sze za nůc protje i sibe szekajo; trszto vina gde rogosz i trsztye raszté.

Vu cêlom országi oglejůvanye k-ednom vrêmeni bode. Za vszako okrogline za csisztoga dohodka eden násztop*) szezgoriposztávi, pôleg steroga szez po rédom od plůga dohodek vu penez — vrêdnosztí vőpovê. Csi vu ednoj okrogline na dohodek szprávlanya gledôcs dugoványi bi tak razlocni bili, ka dohodkov eden násztop je na cêlo okrogline nê pripráven, teda okrogline szez more na vecs krajov razdeliti i na dohodke gledôcs poszeben násztop szez more za vszako krajino dogotoviti.

Vszakoga pôva szlisejôcsi toliko zlcsekov szez more goriposztaviti, koliko je potrêbno. Vu ednoj okrogline pri ednom pôvi od oszem zlcsekov vecs nê dopůscseno goriposztaviti.

Pri vőracsunanyi zemlédohodkov — pôvi vértůvanya sztroski etak bodo gorivzėti: pri orátjój-zemli za pôv szez vzeme vsze, ka szez pôleg zrédnoma vértůvanya pri pôva. Z toga szez na vértůvanya sztroske dolizracsunati má gnója vrêdnoszt i kavővo'znya zadene, nadale ka merkanye, oránye, okápanye, doli- i notriszprávlanye, mlatitev, prégatni i peski te'záki, zádnyis ka szějanye i na szějanye potrêbno szemen vu penezvrêdnosztí zadene. Pri ogradaj szez za pôv vzeme zelenyáva, szád i csi jeszte, tráve-pôv. Z-toga na vértůvanye sztroske szez dolizracsunati má na szajenyé, pôvanye, polévanye, merkanye, brányé i notriszprávlanye, na szemen, na szadike i na gnój potrêbni sztroski. Pri trávníkaj szez za pôv vzeme szenô, ôtava i pase nůc. Z-toga szez moro pri koszítvi, vkűpszprávlanyi i notrivo'znyi nůcane peske i vo'znye te'zakov sztroski dolizracsunati. Pri goricaaj szez za pôv vzeme grozja, ali mosta i tropin, ali szadű vrêdnoszt. Z-toga szez moro dolizracsunati vsze sztroski, steri pri gorice deli naprêprihájajo. Pri trávníkaj, steri pôleg bo'zne zemlé ali lagoje lege volo k-drűgoj zemli-pôva szo nê prilicsni racsunati, vu racsun vzėti szez má koliko 'zivin i vu ednoj leti kak dugo bi na táksem trávníki paso najšli. Pri logáj za vrêdnoszt szez vzeme drv-pôva — sztêbre cêno racsunavsi — i vsze drűgo, ka szez z-logá odáva: gubacs, szkorja, 'zer i pasa. Doliracsunavsi z-toga na lóg vődáne sztroske i logárszke dr'zine plácso. Kosztanyí, maline i drűge tákse szadike po nůcanyi ali pri szadoveni ogradaj ali pri logáj szez gorivzėti májo.

(Konec szledi.)

Popêvka.

(Z-vogerszkoga.)

Oblák szez pűszcsa z-viszine,
Na drevje mrzel de'zd'z ide,
Doli kápke lisztje z-drêva —
I szlavícek dőnk szpêva.

'Ze na-keszno hodi vőra,
Jeli szpís 'ze ti deklina?
Jeli csűjes szlavíceka,
Kak 'zalosztno ti szpêva?

* Násztop — fokozat.

Vihérni de'zd'z vsze szez vlêva,
I szlavícek dőnok szpêva,
Ki nyegvo 'zaloszt poszlűhsa,
Szrcé szez nyemi potűhsa.

Csi neszpís escse deklina,
Poszlűhsaj ga, kaon szpêva,
Ete fűcsek je lűbézen —
Od stere szam jasz kraj vtrgnyen.

Morávszki F.

Nôvi oblêk caszara.

— Prepovedávka. —

Pred vnogími letami je 'zivo eden caszar, ki tak norűvao za nôvi oblêk, ka vsze penez na tő potroso, naj szez on li vu lêpom oblêki zná kávatí, Nê je máro za szoldáke né za drűgo orszácsko dugoványe i po városi szez szamo záto i te vozo, gda je nôvi oblêk ka'zűvo. Vszakoj vőri drűgi kaput oblêko i csi ga stoj iszko, ete odgovor dobo: „Caszar je vu oblácsnici.“

Vu onom városi, gde je caszar sztan dr'zo, 'zivlênye veszêlo teklo. Ednoga hípa dvá vkanyca prideta, pravivsi, ka eden i te drűgi je tkálec i ka nyeva tonajlepso tkálecsino znáta napraviti, ka je koli vőzmizliti mogocsno. Ali eto je escse nê vsze, da nêszamo ka tkálecsine fárba cseresz lêpa, nego z-ete dogotoviten oblêk tákso csűdno mőcs má, ka neviden od oni, ki szo nê vrêdni na ono csészti, stero noszijo ali szo nezgrűntno nemászti.

— Cseresz prilicsen oblêk! — miszlévsi caszar — csi bi jasz táksega noszo, vcsaszí bi znao, ki je nê szvoje csészti vrêden; mogocsno bi bilo zvediti, ki je cseden i ki je neszpameten. Tak je, vcsaszí zapovem dogotoviti tákso tkálecsino. I vkanyca obűlno kaporodobita, ka precí moreta zacsnoti delo.

Dvőja krűszna gori posztávsi, tkala szta, tak da bi za isztino delala; ali krűszna szo prázna bilá. To najfinêso szvilo i najdragsi zlát szta proszila, ali vsze tő je od nyiva vu 'zepke szranyeno i na prázni krűsznaj záto do kėsznoga vecséra szta delala.

— Dőnok bi rad znao koliko szta 'ze pritkala — miszlo je caszar, pa pri tom je nikak nê zgláve z-tirati mogo miszel, ka ki je nê szvoje csészti vrêden i te neszpameten nebode tkálecsino vido. Za szam szébe szez nê bojo, ali zaprva dőnok drűgoga steo poszlati, naj poglédne, ka je 'ze oprávleno. Vu cêlom városi znano bilô, kákso vőzrêda mőcs eta tkálecsina má i vszáki bi rad zazvedo, jeli je nyagov szoszed dober cslovek ali neszpameten.

— Sztároga, postenoga minisztera bom tkálcom poszlo! — miszlo je caszar. On najbole rázumen tkálecsine mőcs obszôditi, da on je mőder cslovek i nití eden nê tak vrêden szvoje csészti kak on!

Te sztári pokoren miniszter goripoiszko obadvá vkanyca, gde nyiva pred práznimi krosznami szta szedela i delala. — Szmileni bôg! — miszlo te sztári miniszter — vém jasz eti nikaj ne vidim! Ali eto miszel vu szebi obdr'zo.

Proszila szta ga obadva vkanyca, naj bli'ze ide i pitala szta ga: jelikákxa lêpa fárba? kákxa vnogo vrêdna

tkálecsina? i na prázna krôszna szta kázala. Sziromák sztári miniszter z-ocsmi li glédo, ali nikaj nê mogo várati, da prednyim nikaj nê bilo. Bôg o moj! — miszlo — vendár szam neszpameten? Tô szam nigdár nê znao i tô niscse neszmi zazvediti! Zaisztino neszmem nikomi ovaditi, ka szam nê vido tkálecsino. — Kapa te, nikaj nescso praviti, jeli sze nyim dopádne ali nê? — pitao eden, ki lizicsno glédavcsi tkao.

— O lêpo je, jáko je lêpo! — odgovorévsi miniszter, ki je z-ocsálimi preglejüvo — vugodna tkaucsina! i kákxa fárba! Caszari bom povedo, ka sze meni cseresz dopadnolo. — Tô náj veszeli — právita vkanyca i raztolmacsila szta te lêpe fárbe. Sztári miniszter pa vsze szí dobro zamerko 'ka caszari od rêcsi do rêcsi de znao praviti. I tak je djao.

Vkanyca escse vecs szvila i zláta szta proszila, ka nyima tkanyenyi potrêbno. Z-toga niti eden nit nê na krôszna prisla, da vsze nyeva szta obdr'zala; ali záto szta nepresztrano delala, tak da bi rejszan tkala.

Naszkoroma caszar ednoga drügoga prednyar mô'za poszlo glédat, csi 'ze tkaucsina szkoro gotova bode. Ète rávno tak obhodo, kak te prvi; dugo je preglejüvo ta prázna krôszna, pa da nikaj ne nanyih bilô, nikaj nê mogo viditi.

— Jeli kak je lêpa tkaucsina? — pitajo vkanyci i ká'zeta, ka je nê bilo viditi.

— Nê sám nemák — miszole te poszlavec — zná bidti nê szam vrêden moje dobre csészti; isztina, ka tô zadoszta spajszo, ali neszmem ovaditi! — i tak lêpo tkaucsino on tüdi povhálo, stero je nê vido. — Zaisztino cseresz je lêpo! — pravo je caszari.

Vu cêlom városi od lêpe tkaucsine gucs teko.

Zdaj 'ze caszar tüdi 'zelo viditi prvle kak sze z-krôszten dolivzeme. Z-cêlim seregom nyagovomi ponizlávasi*), med sterimi szta bila tüdi ona dvá prednyar csésztnika, caszar lizicsne vkanyce goripoiszko, i nyeva z-cêla môcsi deleta brezi niti.

— Jeli je vugodno? — pitata teva dvá sztáriva csésztnika, steriva szta prvle tam hodila. Naj gléda nyihova svetloszt, kákxa tkaucsina je tô i kákso lêpo fárbo má! Z-tém na prázna krôszna ká'zeta, miszlivsi, ka ti ovi vidio tkaucsino.

— Kakda? — miszli caszar — vém jasz nikaj nê vidim! Tô je presztrasno! Vendár szam nemák! Ali nê szam vrêden caszar bidti? Tô bi sztrasno bilo! — O jáko je lêpo — právi naglász caszar — mojoj najvisisnoj zadovolnoszti odgovárja. I z etim na prázna krôszna pogléd vrgo, z-glávov odobrôtno klomno, da ne steo ovaditi, ka tam nikaj ne vidi. Nyegovi szprevájacsi li glédajo, ali tê tüdi nemoro vecs viditi, kak ti prvlêsi, nego záto z-caszarom v réd szo pravili: o, krôto je lêpo! — I porácsali szo caszari, ka naj ete oblêk pri prisesznoj okolhodbe ceremonie na szébe vzeme. „Tak je, lêpo de!“ — kricsala vszáka vüszta; vszáki je veszelénye kázo, caszar pa vkanycom „caszarski dvorszki tkálec“ imetnik darüvao.

Pred okolhodbe cêlo nôcs nice nê szpao, nego pri sésztnájszet szvécs szo delali. Lüsztvi je prilika dána bila glédati, kak sze pascsijo caszara nôvi oblêk dogoto-

*) Ponizlávás = kegyenc.

viti. Tak szo djáli, dabi z-krôszten tkaucsino dolivzéli, z-velikimi skárjami szo zrak rezali, potom je viditi bilô da bi sivali, zádnyis eto právivsi: Vhála bôgi, oblêk je gotovi!

Pridevsi caszar szvojimi prednyari dvorjeniki, ti v-kanyci, edno rokô goridr'zécsi, tak da bi kaj kázala, právita: Viste, eto szo lacse! eto je kaput! i eto je pláscs! Tak lehko kak pavucsina; cslovek tô miszli, ka nikaj nema v-rokáj, ali rávno v-tom jeszte ta najveksa lepota.

— Isztina! — právijo dvorjeniki; ali nikaj szo nê viditi mogli, da tam nikaj nê bilo.

— Nyih szvetloszti najpovolijo oblêk dolivresti — právita vkanyca — eti pred velikom gladali te nôvi oblêk vcsaszi nanyih dáva.

Caszar oblêk doli szébe z-devo, vkanyca pa z-djánjom ká'zajúvata tak dabi nôvoga na nyega oblekla; caszar sze pa li pred gledalom obracso. — Áj, áj, kak sze lêpo noszi! — právijo ti okolosztojécsi. Kákxa fárba!

— Vöni 'ze csáka zlátanéba pod sterov nyih szvetloszti v okolhodbi bodo hodili — znanüvo zdaj glávni dvornik. — Tak, 'ze je v-rédi! — právi caszar, jeli lepo sze noszi? I escse edenkrát sze prôti gledali oberno, tak da bi eden szlédnyi pogléd vrgo na szvojo sznaj'znoszt.

Ti prednyari ki szo nyagovoga oblêka vlekalo*) noszili, z-rokámi szo do téo szégnoli, tak da bi vlekalo za isztino gorivzéli: za nyim idévsi tak szo sze djáli, da bi kaj v-rokáj dr'zali. Nê szo vüpali vöpokázati, ka nikaj ne vidio.

Etak je caszar pod zlátovnébov okoli hodo i lidjé, ki na vilici ali z-okna szoglédali, pravili szo: „Caszara nôvomi oblêki vu lepoti nega pára, kákso vlekoma i kak sze lepo noszi!“ Niscse nê ovaditi steo, ka nikaj ne vidi, ka te bi ga za csészti nê vrêdnoga ali cseresz nemáka dr'zali. Nigdár sze caszara oblêk vszákomi tak nê dopadno, kak ete.

— Ali vém néga nanyen oblêka! — kricsi edno málo dête. — Dobrotiven bôg! poszlhúnite ka eto nekribo dête gucsi! právi oesa i vcsaszi vsze kraja szo poseptávali, ka je dête pravlo.

— Vém nema oblêka! — kricsi zádnyis vsze lüsztvo. I caszar za razmu rêcs, miszlévsi: „lüsztvo isztino gucsi.“ Ali záto okolhodba nadale mogla trpeti; dvornicke escse bole gizdávo szo za nyim sli, i noszili szo vlekoma, stero nê viditi bilô.

Razloczni glászi.

— „Prijátela“ kázajôcsi broj je vnogim vogerszkim i szlovenszkim novinam razposzlan. Ete novin vszáka z-obhvalnosztjov sze szpominola od z-ete zacsávne. Ete novine tô pisejo, ka eto zacsávno podpérati vszákomi szlovenszki jezik gucsésemi csloveki du'znost, da poetom sze táksemi národí pôt odpré na vcsenyé, steri dugo vrémena máo pozáblen. Záto nájvéksi tao ete novin gorizazové te prednyate szlovenszkoga lüsztva, ka naj sze malo potrdijo „Prijátel“-a razserjüvanyom vu 'zitki obdr'zati. — Za doszta hüdô, ka nase szlovenszko

*) Vleka = uszály = Schlepp.

lűsztvo od nigda tak navajeno, ka niti za szvojo naprėpomą-ganye sze brezi pretiszkávanya nescse szkrbeti. Nescse vpa-metivati, ka vu zdanyesnyem vrėmeni brezi vnogo dugovány poznanya niti te najvéksi szíromák nemore bidti. Na prėpláce suma tak mála, ka tő sze lehko naprėszprávi, csi nacsí nė, edenkrát od káksega menyė vrėdnoga hűdoga sztroska sze trbė obdr'zati i za tő na tri mėszece v-roke dobi tákso cstenyė, z-steroga sze szpámeti i znao de od vrėdni dugovány gucsati sztáksimi, stere sze zdaj ogible, da ga szram prázno glávo ka'zűvati. Vszáki ki je 'ze naprėplácsol, naj tak dober bode i naj sze toliko potrdí, ka „Prijátel“-i koncsimár ednoga nővoga naprėplácsana szprávi z-szvojih znancov, ka bi potom „Prijátel“-i mogocsno bilő vszáki mėszec dvakrát prihájati. Ki sze kesznė zglászijo, zátó dobijo te prvle vődáne broje.

— **Zima prebli'záva.** 'Ze vecs mesztaj vu országi sznėg szpadno i sze mocsna mrzlanca ka'zűje. Vu Sárospataki 26-toga mihalscseka mocsno zmrznolo, po erom vu gorica i vu kukoroci vnogo kvára zrokűvano. Vu Trencsėnszkom vármegyői pőleg 'Zolne ti veliki bregővje szo puno sznėgá. Vu Szathmár vármegyői, 'ze tűdi sznėg szpadno. Vu Sopronszkom vármegyői preminőcsega mėszece 3-ga tak mrzlo bilő, ka v-kopanyaj i vu vedraj zmr'znyena voda escse vugojdno ob 8-mof vőri sze nė raztopila.

— **Za evangelicsánszke** cėrkev glávnođa inspektora preminőcsega mėszece 13-toga Zsedényi Ede je odebráni. 511 obsin je szlavalo, na Zsedényia 445, na Radvánszkyá 43 i na Szentiványia 23. Etoga preimenitnoga vecsesznozta nászhaj ęte meszec 10-ga obdr'zánom szprávisci bode vőoznanyeno i po tom Zsedényi, ki sze pőleg szvoje cėrkvi dugovány vszigidár neprehyenano trdio, vu szvoja csést sztőpi, stera vu krili evang. cėrkvi najvisisa.

— **Gornye-Lendave** Almásyovo poszesztvo, kak vu nisteri zvonšzki novinaj nazvescsávati vidimo, vszegom za 150 jetėr rainskih je na odajo ponűjeno; v-árendo sze tűdi pregdá.

— **Te najvéksi stűk** na szvėti vu Angluskom országi ete dnih je dogotoven. 1620 centov 'zmėcse má i 80 jezėr rainskih rejenyá sztroski zadenejo. Cėv stűka 24, cėli stűk pa 27 sztopájov dugi. Za sztreljenyė nűcani golombis 1650 fűntov tė'zi; k-ednomi sztrláji 300 fűntov prahű potrebno. Pri prvom sztrláji golombis 1250 fűntov tė'zo, i 170 fűntov prahű szo nűcali. Pri nabitji 12 stűkarov delalo. Golombis na dvė mile őszdalėcsine skősz vdaro na 45 sztopájov kuszte peszecsne sztėne i pri tom je stűk na 23 sztopájov názdrť zleto.

— **Blűzi Nyiregyháza** eden vért vu pőli skvorjance sztre-lávo. Domő idėvsi pűkso szváci dao, ki jo tecsasz preglejűvo, ka pűksa pocsila i sztrláj vérti vu prszí zleto i te komaj 27 lėta sztar vért za 24 vőr mogo mrėti.

— **Vu Rėkási,** blűzi Temesvára preminocsega mėszece szlėdnye dnėve od ognya 60 hi'z je zapeljen. — Vu Zemplėm vármegyői, Deregnű vesznici 27-toga mihalscseka v-nocsi ogen 130 vértom hi'ze i notri szprávleno szilje zapravo i eden 61 lėt sztar cslovek tűdi zgoro. — Vu Komárom vármegyői 1-voga vszeszvėtcseka vu Tolna vėzi 80 hi'z pogorelo. — Vu Veszprėm vármegyői Lesbenyik vesznica do tėo pogorėla. Ogen szo mlaci z-pipe rastzorili. Csiglih eti kastigani bodo, sztėm pogorėncom nede pomágano. Zátó pipo naj tam vszáki vglavő potiszne, de sze neszreca zgoditi neponűja.

— **Vu Torontál** vármegyői Nėmet Antal poloobdelavec edno kapelo, sőlo i za vucsitela hi'zo dao zozidati i za vsze tő

19 jezėr rainskih placso. Za eto dobrotivoszt szrebrne korőne vrėdnosztí kri'z je od kralá za preimenitoszt dőbo.

— **Vnogo vina.** Vu Baranya vármegyői pri Mohácsi toliko vina, ka nemajo zadoszta poszōde. Ki na pol leto 8 akōvov dr'zėcsi lagev má dátí, eden akōv vina dobi zanyega.

— **Z-Hercegovine** i z-Bosnie krscseniki itak zvelikim brojom obrambo išesejo na Horvacskom. Ki szo zaprva prisli, kak sze zburkanye zacsnolo, etim je'ze vise od ednoga milliona od nasega miniszteriuma na 'zivlėnye vőplácsano. Ete dnih znōvics 3000 je prislo. Za pomáganya volo ete oddōma lidi vu Párisi sze je edno nazavűpsztvo goriposztaavilo, steromi je Strossmayer diakovárszki pűspők za predszednika odebráni, ki je na ete poszel 10 jezėr rainskih darűvo.

— **Tőrszki vladár** Abdul Aziz, 25-toga mihalscseka szvoj 45-ti rodjen dėn oszvecsávo.

— **Za 'zidoske** rabinare (pope) miniszter vucsanya vu Buda-Pesti sőlo dá 'zidati, da od etoga máo tákse sőle nė bilő vu nasem országi i nasi 'zidovje szo popė zvonšzki országov mogli zvati, ki szo nė rėcsi vogerszkoga jezika raszmili i zatoga zroka volo prinasz szo 'zidovje sze nemskoga jezika do dnėsnýega dnėva nė rejsiti mogli.

— **Vu Kecskemėti** preminőcsem mėszece kázanya-pőva obdr'zėno bilo. Szadű naj vecs kraja vkűp prneseno. Eto kázanye vértė bodáva, ki bi te naj lépši pów znao na glėd vő posztaviti i potom sze vnogo i lépši szád pőva. Letosz vu tri mėszece z-Kecskemėta na 'zeleznoj-pōti 33 jezėr centov szadű je razposzlano vu Buda-Pest i vu zvonšzki országov várose i med tēm je bilo 21 jezėr centov breszkev. Sztrasno lėpe grűske, jáboka i grozja bilo viditi. Szilje nė tak lėpo bilo, da etoga pów letosz vszepovszėd bo'zen.

M á l i v é r t .

Szėjátėv je dokoncsana. Vnogi mėsztaj 'zito sze retko pokázalo, ali szledi po vnogom dė'zd'zi za osztanyeno szemem tűdi vklice prislo.

V-etom mėszece potrebno je, csi vrėmen dopűszti kszpro-tolesnyemi prpraviti zemlo. Szadoveno drevje sze more k-zimi pripraviti i za vcepljenja volo cipike szaditi. Szadű pővati je jako vrėdno, da z-etim je malo dela, i pri dobrom pővi vértűvje brezi velke szkrbi dobio pėneze.

Szkrblivi vért pri hrámbi vszigidár delo nájde, more preglejűvati edno i to drűgo, ka 'zivini sze naj szporėdoma polága, ka sze stale naj csiszto i szveklo dr'zio, gnűj i kákša drűga nasznájga naj je nė vsepovszėd rasztorjena. V-pőle tűdi vecskrát trbė poglėdnoti i csi sze gder kaj škodlivo káse, tő je vesaszí pobogsano.

Csiglih bo'zna bila 'zėtva, szilje jáko tőnye. Eto je zátó tak, da vnogo szadű i lűsztvo menyė mele nűcalo vu preminoc-sima mėszece i da vértovje szo sze pascsili pów odati, ka kpėnezan naj prido. Na szprotolje szilje veliko cėno dobi, zátó ki kaj pripōvo i nė je nyemí szíla odati, lehko csáka.

Vu Buda-Pesti **szilji cėna** ete dnėve je eto bila: P senica 82—86 fűntov 'zmėcsna 4 rh. 50 kr. — 5 rh.; 'zito 3 rh. 50 kr.; jecsmen 2 rh. 50 kr.; ovesz 2 rh. 30 kr.; kukorca 2 rh. 70 kr. pokėbli. Grah pokėbli 6 rh., lėcsa 3 rh., vnogo je panűjeno bilo, ali malo je küpleno; grájšics 5 rh.; pseno po centi 4 rh.; proszō 2 rh.; konōpleno szemem je iszkano, nővo blágo escse nė prineseno, zdanyesnya cėna 3 rh.; lenovo szemem jáko iszkano i 50 fűntov je sz-11 rainskihmi plácsano; erdėcsi prpel vnogo je prineseno, po centi 24 rh.; orėh 10 rh.; mak po kėbli 16 rh.; mėd po centi 19 rh. Svinszka máscsáva zlagvom 38 rh.; szlanina 39 rh.

'Zivinszko szenyė: jűnci, eden pár od 175 do 299 rainskih je odáni, krave pár od 145 do 190 rainskih.

Podgovoren rėditel: **Agustich Imre.**